

● *Negyvennyolc*ról és az érdekes valóságról

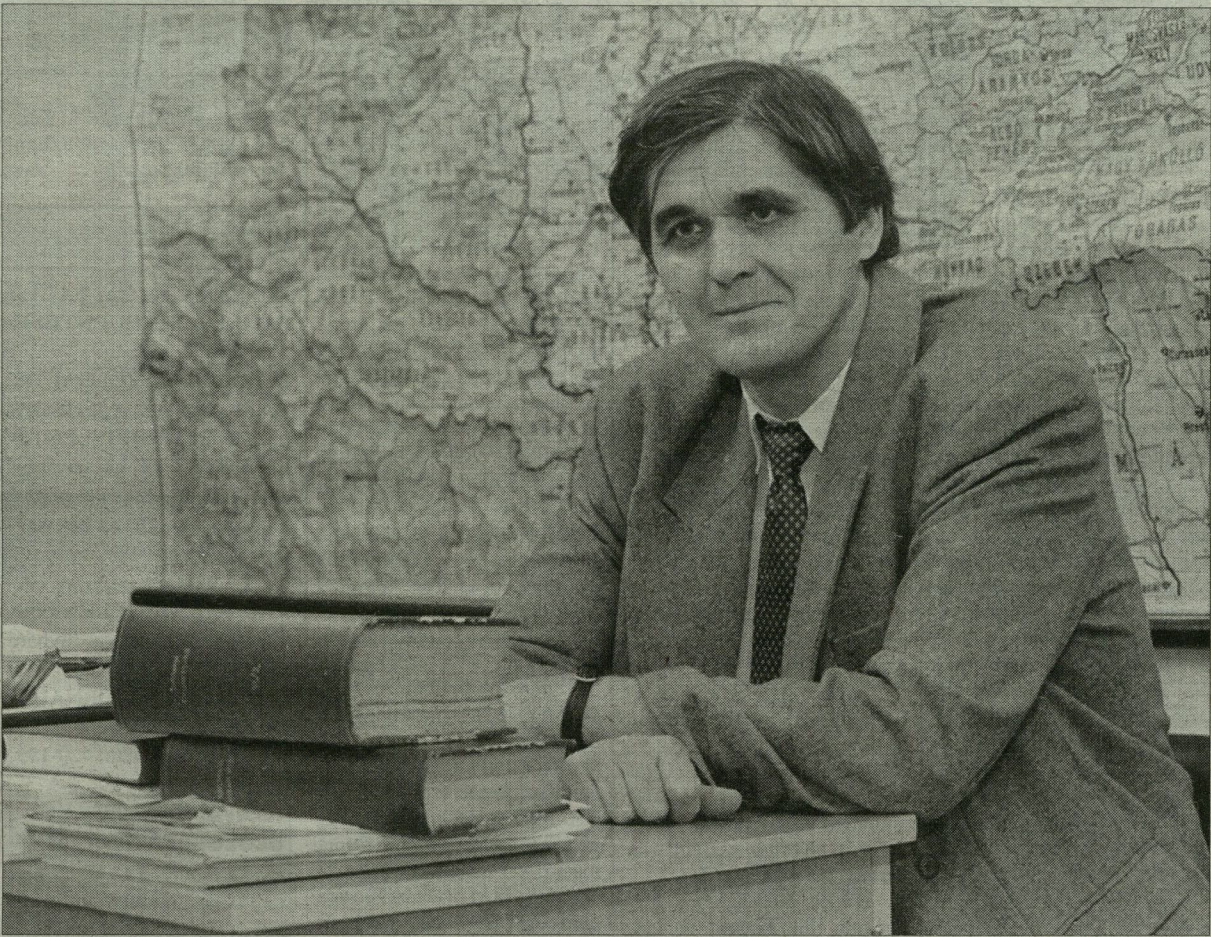
A forradalmárok ebédelni mentek

A magyar történelem eseményeiről nagyon sok panel él a köztudatban; így az 1848-49-es forradalomról is sok tévhit keletkezett az elmúlt százötven év alatt. Ezek egy részét mutatta be Pelyach István történész, akit az évforduló kapcsán a Makói Polgári Kör kért fel egy előadásra. Az est után a történész bemutatott néhányat azokból a panelekből is, melyek a mi századunkban keletkeztek.

„Az est végén, ha kell, vállalom a megkövezést!” Ezzel a mondattal kezdte előadását a minap a makói Korzó Kaszinóban a Polgári Kör vendége, *Pelyach István* történész. A JATE és az ELTE munkatársa arról szólt, mennyire felszínes és valószínűtlen az a kép, mely a köztudatban él az 1848-49-es forradalomról; erre pedig bárki rájöhetett és rájöhet ma is, ha veszi a fáradságot, és megnézi a forrásmunkákat. Aki kutatni kezd, rájön, hogy mennyire kócos volt a márciusi ifjak forradalma; másképpen volt szép és megindító, mint ahogy az emberek többsége hiszi.

Mert hogy a magyar történelmi köztudat panelekből építkezik – mondta Pelyach István –; az idők folyamán ilyen panellé vált az a tézis is, miszerint a Habsburg udvar az 1848. március 15-i pesti események hatására fogadta el a magyar követeléseket. Holott – bár tényleg volt esély arra, hogy a hatalom a pesti tömegbe lövet – a valóságban a pesti eseményeknél sokkal jelentősebb eseményre figyelt a hatalom, és ez az esemény indította el a polgári átalakulást. Elsőként ugyanis a Pozsonyban ülésező országgyűlés ellenzéki képviselői fogalmazták meg márciusban a felelős magyar kormány, a jobbágyfelszabadítás gondolatát és a többi követelést, amelyeket a jeles nap előestéjén a tizenkét pont alkotói szinte

egy az egyben – átvettek. A reformellenzék követelését a főrendek, majd pedig a Ferdinánd helyett kormányzó hercegi tanács a párizsi és a bécsi forradalom hírére fogadta el, és a pesti forradalom sem ért volna el sikert, ha az országgyűlési – legitim – ellenzék nem áll mellé. Március 15-én reggel a pesti utcán kifüggesztett tizenkét pontot egy fiatal újságíró, *Sükei Károly* kezdte népszerűsíteni az arra járók előtt. Sükei szerkesztő dadogós volt, lassan haladt a szöveg felolvasásával, közben azonban egyre többen gyűltek köré; egy besúgó is odakeveredett, aki azt indíttványozta, vigyék a dadogó fiatalembert a bolondokházába, a hallgató tömeg azonban megdühödött, így a spionnak futnia kellett; majdnem ő lett a nap egyetlen áldozata. Amikor tehát *Petőfiék* elindultak a Pilvaxból, már jelentős tömeg csatlakozott hozzájuk. Sükei szerkesztőt, a nap első, valóban cselekvő forradalmárát tehát méltatlanul feledte el az utókor. A nyomdatulajdonos *Landererről* Pelyach István elmondta, hogy rendőrségi besúgó volt, aki jelentős érdekeket szerzett; másképpen nem is lehetett volna nyomdájá Pesten. Amikor a fiatalok odaálltak elé, és kérték, hogy nyomtassa ki a tizenkét pontot – a Nemzeti dal út közben valahogyan elkallódott – Landerer visszaadta a kéziratot, mondván, hogy nincs rajta a cenzúra pecsétje. Erre *Petőfiék* nem csináltak semmit; csak álltak, és nézték a nyomdászt, az meg őket. Talán még ma is ott állnának – jegyezte meg epésen a történész –, ha Landerer nem sajnálja meg a csapatot, és nem súgja oda, hogy foglalják már le a nyomdagépeket; ő kérte azt is, hogy zárják be az irodáját. Miután végeztek az első szabad magyar sajtótermékek kinyomtatásával, az ifjak szép nyugodtan megebédelték, a forradalom csak ebéd után folytatódott... Tácsics kiszabadításakor is

Pelyach István szerint a forradalomról nagyon sok panel él a köztudatban; pedig a valóság gyakran szebb, emberibb és megindítóbb. (Fotó: Karnok Csaba)

történt egy kis malőr: a börtönben ugyanis akkortájt két politikai fogoly volt, *Tánácsics* román sorstársa, *Murgu* úr ugyanazért raboskodott, amiért Tácsics, ám őt benn felejtették a cellában... Tácsics pedig út közben feleségével együtt leszállt a kocsiról, és betért abba a fogadóba, amelynek tulajdonosa, látván, hogy mi történt, élve a reklámlehetőséggel, felajánlotta, hogy egy hónapig ingyen lakhat nála a volt politikai fogoly, aki azon nyomban el is fogadta az ajánlatot. Így a színházban összegyűlt emberek igencsak zúgolódtak, nem tudták, hová tűnhetett Tácsics. Az ifjak megkérték *Jókait*, menjen föl a színpadra, és mondja el, hogy a forradalmár fáradt, és pihenni tért. Jókai pedig fölment a színpadra, rápillantott *Labfalvi Rózára*, aki Gertru-

dis szerepét alakította. A színésznő visszapillantott: ott, a színpadon egymás karjaiba borultak. Pelyach István szerint a forradalom megmosolygató, kedves és színpadias jelenetei közül ez az egyik legszebb: a forradalmár és a feudális rend megtestesítőjét alakító színésznő hosszú szerelmének kezdeti pillanata.

Az est után arra kértük Pelyach Istvánt, soroljon fel néhányat azokból a panelekből, melyek a század végén és századunkban keletkeztek erről a forradalomról.

– A legszemléletesebb panelt, azt a mítoszt, miszerint *Görgey* árulót volt, maga *Kossuth* teremtetta meg. Fél éven belül újra akarta kezdeni a szabadságharcot, ehhez azonban szükség volt arra, hogy a nemzet ne veszítse el a saját erejébe vetett hitét. Kossuth arra gondolt, ha a

nemzet elhiszi, hogy a forradalma nem a katonai túlerő, hanem az árulás miatt bukott el, hajlandó lesz újra fegyvert fogni. A másik érdekes panel a Kommunista és a Szociáldemokrata Párt egyesülése után keletkezett. A munkáshatalom, mint minden hatalom, megpróbálta megkeresni saját történelmi előképét. Az évforduló kapóra jött: a párthoz közel álló történészek kitalálták, hogy a száz évvel ezelőtti forradalom valójában egy olyan megmozdulás volt, ahol először nyilvánult meg a munkásmozgalom és a parasztság együttes ereje. Kellett azonban egy személyes előkép is. És akkor egy történész felújítja Kossuth panelét: megírja a Kossuth harca az árulók és megalkuvók ellen című munkáját, mely szerint Kossuthnak – aki *Rákosi* elvtárs történelmi előké-

pe volt – akadt azért egy hibája: nevezetesen, hogy nem számolt le időben a belső árulókkal és megalkuvókkal. Na majd mi! – kiált fel a történész. Mi időben lecsapunk az országban és a párton belül meglapuló ellenségre; hiszen, ha Kossuth megtette volna ezt '49-ben, másképpen folytatódik a szabadságharc... Ami ezután történt, arról már mindenki tud: megkezdődtek a koncepciók, perek, köztük a *Rajk-per*; és a hivatalos ideológia hivatkozási alapja Kossuth elmulasztott tette volt. Később is minden március 15-ei megemlékezésen aktualizáltak vagy elfelejtettek bizonyos eseményeket. Az én fiatal koromban voltak FIN-ek, forradalmi ifjúsági napok, amikor március 15., március 21. és április 4. mellett a munkásmozgalmi demonstráció napja volt. A március

15-i ünnepi beszéd negyedik mondata már mindig *Kun Béláról* meg *Szamuely Tiborról* szólt, és sohasem hangzott el, hogy az akkori átalakulás nem ment volna végbe, ha a nemesi reformellenzék nem akarja, ha nem születik meg a nemzeti összefogás. *Illés Béla* pedig, amikor a szovjet csapatokkal megérkezik Magyarországra, elkezd történelmet gyártani, és kitalálja *Guszev* kapitányt, aki negyvenkilencben a cári hadseregből átszökött a magyar oldalra, mert fölismerte, hogy a cári rendszer milyen rothadt. Kreáltunk tehát egy testvérit orosz, aki már '48-ban is felismerte, hogy Magyarország milyen igazságos harcot folytat; ő volt az internacionalista kapcsolat magva. Nos, nem tudom, hogy Makón volt-e, de Pesten, Nyíregyházán, Debrecenben, Győrben: szinte majdnem minden magyar városban volt Guszev utca, s csak valamikor '90 után kezdték ezeket átnevezni. Pedig – ahogy *Torgyán* úr mondaná – a kapitány tényleg nem más, mint *Illés Béla* irodalmi munkásságának a része...

A történész azt is elmondta, hogy a múlt században, majd a szocializmus idején gyártott panelek nagy része szerencsére már eltűnt, ám még mindig maradt a köztudatban – és a középiskolai tankönyvben is! – elég. Ez utóbbi beszúrás egyáltalán nem túlzás: az egyetemi felvételiken Pelyach István ezt gyakran tapasztalja kollégáival együtt, amikor a jelölt a forradalom témakörét húzza. A vizsgázók feleleteiben egymás után bukkannak fel a panelek, a történész pedig – mi mást tehet? – megdicséri a diákok, majd arra kéri, a vizsga után menjen ki a természetbe, pihenjen, és hagyja, hogy a szél mindent kifújjon a fejéből, amit erről a korszakról tanult. Mert amit az egyetemen, a forrássokkal nap mint nap találkozáva tanulni fog, az valami egészen más lesz.

Bakos András

Fábry szelepei

Már évek óta számoltam magamban Fábry Sándorral, mint érdekes figurával, akinek viccvilága beszédtechnikájából adódóan olyannyira egyedi és elkülöníthető, hogy egy-két tévés fellépés után kíváncsian vártam, hogyan fogja magát kiforogni a műfajban. Már csak azért is, mert a műfajban eddig nagy közönség elé nem nagyon eresztett, meglehetősen intelligens és felkészült moderátort láttam benne, aki kész bármilyen helyzetből meglepően magabiztos fölényrel kikeveredni, s mint tudjuk, az ilyesmit nem mindenki díjazza. Ha nagyon ki akarjuk hegymezni, pontosan intellektusa emeli minden eddigi showman föl, például nemigen akadt még a szakmában, aki egyszerűen, egy mondatfolyamban használt példában abszurdként emlegetse *Kazimír Malevics Fehér négyzet* felhőn alapon című szuprematista festményét, és még sorolhatnánk tovább. Ennél fogva *Fábry Showderje* egy egészen kompakt, mégis sokrétű tészvilágban van jelen, és nagyon jó, hogy jelen van. Ugyanis, érzésem szerint, neki nincs kikezdhetségi szintje, mint amíg akár *Friderikusz*, akár *Frei*, akár *Selmeczi* produkcióit nézzük. Persze, az igazsághoz tartozik, nekik is vannak pazar pillanataik. Hogy mégis mivel viszi el a pálmát Fábry? Valószínűleg azzal, hogy önkritikus megnyilatkozásai zerszer hihetőbbek, valódi önkritikák, hadd ne mondjam, őszinték, és nem akarja velünk elhúzni, hogy ő a legjobb. Pedig az. Nem törekszik folyton saját hitelesítésére, mert abszolút hiteles, s ami a legfontosabb, nem tolja soha teljes mellszélességben elének egész személyiségét, vagy azt, amit annak lehetünk, akár egy jól beállított motor, a személyiség-szelepek a legököltelesebb harmóniában működnek nála, és nem pedig a személyiség-szerepek.

Podmaniczky Szilárd

● A Cenzor Értékpapír Rt. jelenti értékpapírpiaconkról

Áreséssel végződött az 1998-as év

Az előzetes várakozásokkal ellentétesen a „záróár beállítások” nem okoztak emelkedést a Budapesti Értéktőzsdén, az utolsó kereskedési nap – méltóan az egész évi teljesítményéhez – a vezető papírok árcsökkenésével végződött, a 19 részvényt reprezentáló BUX-index év végi záróértéke 6307,67 pont lett.

Az év vége előtti utolsó 3 nap forgalmának több mint felét az utóbbi időknak megfelelően a Mol és a Matáv részvényei adták, jónéhány nagy darabszámú, a piaci ártól jelentősen eltérő önkötéssel, és fix-ügylettel színesítve. A zárónap alacsony forgalma is tanúsítja, ezúttal elmaradt a külföldi intézményi alapok portfólióátrendezésből adódó „mini hossz”, ami az 1997-es esztendő utolsó kereskedési napjain több mint 5 százalékot emelt a BUX-index értékén. A piac résztvevői azonban még mindig bizakodóak, a januári első hetekre várják a fent említett vásárlók megjelenését. A két ünnep közötti időszakban ismét felröppent a hír, mely szerint akár fél éven belül bevezetésre kerülhet a New York-i tőzsdén a TVK részvénye. Elemzők szerint a társaságról szóló jó hírek előbb-utóbb ki kell, hogy mozdítsák a holtponjtjáról a már hetek óta helybejáró vegyipari papírt.

A táblázatunk utolsó oszlopában olvasható megdöbbenő adatok valószínűleg riasztólag hatnak a hosszú távon kevésbé likvid papírokba fektető spekulánsokra. A tőzsde idei éve bebizonyította, hogy kellően negatív hatások súlyla alatt áresést minden részvényünk tud produkálni – nem is akármilyet! – de lábra állni már sokkal nehezebb. Azok a befektetők, akik év elején a négy leglikvidebb, és a BUX-kosárban legnagyobb súllyal résztvevő papírokból (OTP, Mol, Matáv, Richter) álló portfóliót állítottak össze – figyelembe véve az ezekre fizetett osztalékot – még a Richter látványos zuhanása, a BUX-index több mint 20 százalékos csökkenése ellenére is a diszkont kincstárjegyek hozamával viaskodó összeget tudhatnak magukénak, ami egy ilyen tőzsdei év után nem megvetendő. Persze a kis forgalmú részvények is okozhatnak meglepetést, példának itt van az A kategóriás Zwack, ami – bár a

A jövő pedig – alighanem kis kockázattal kijelenthetően – a külföldi intézményi befektetők kezében van, amerikai szakelemzők már régóta Magyarországot és Lengyelországot (ebben a sorrendben!) javasolják célterületnek, mi pedig drukkolhatunk, hogy mikor kezdik már el. A másik jelentős húzóerő a világ vezető New York-i tőzsdéje, és ennek iránymutató indexe a Dow Jones ipari index – ez tavaly két jelentős határt lépett át tartósan, előbb a 8000-est, majd a 9000-est – aminek külföldi elemzők jó ideje évet, és százalékos növekedést jósolnak. Azt hiszem, ilyen eredménnyel a budapesti kereskedés résztvevői is elégedettek lennének.

Simády Béla

Értékpapír	Forgalom mFt	Előző heti záróár	Heti záróár	Változás %	Változás 1997. évi záróhoz
Matáv	9,00	1 270	1 231	-3,07	13,6
TVK	4,00	3 000	2 920	-2,67	-14,9
Mol	14,3	5 970	5 920	-0,84	19,6
Démász	1,93	18 300	18950	3,55	-
Richter	3,3	9 100	9 176	0,84	-60,4
Borsodchem	1,6	5 690	5 555	-2,37	-24,5
PTP	6,58	10 800	10750	-0,46	38,9
Graboplast	0,37	1 685	1645	-2,37	-84,8
Rába	0,40	1 675	1620	-3,28	-53,5
Pick	0,62	9 350	9150	-2,14	-43,9
Egis	1,40	4 815	4900	1,77	-61,7
Bux		6 340,59	6307,7	-0,52	-21,1

A tavalyi év utolsó hetének záróárai

Értékpapír Rt. Szeged

(A BNP-Dresdner Értékpapír Rt. partnere)

„Befektetni pedig szükséges – mozgásban a CENZOR”